

**YMPÄRISTÖMINISTERIÖN PÄÄTÖS
SIMON
MAISEMANHOITOALUEESTA**

Annettu Helsingissä 30. päivänä marraskuuta 2015

ASIA

Simon maisemanhoitoalueen perustaminen Simon kuntaan luonnonsuojelulain (1096/1996) mukaisena valtakunnallisesti merkittävänä maisema-alueena.

HAKEMUS

Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus on 4.7.2014 toimittanut ympäristöministeriöön hakemuksen Simon maisemanhoitoalueen perustamisesta. Hakemus sisältää selostuksen maisemanhoitoalueen perustamisen lähtökohdista ja tavoitteista, hoito- ja käyttösuunnitelman sekä alueen kartan.

Alueen kuvaus ja maisema-arvot

Hakemuksen tarkoittama alue sijaitsee Simossa Perämeren maankohoamisrannikolla ja koostuu Simonkylän ja Simoniemen maaseutukylistä, Simojoen suistosta ja lähisaaristosta. Alueen pinta-ala on 7821 ha (kartta liitteenä 1). Ehdotettu maisemanhoitoalue kuuluu valtioneuvoston periaatepäätöksessään (5.1.1995) määrittelemälle valtakunnallisesti arvokkaalle Simojoen suun kulttuurimaisemien maisema-alueelle.

Alue koostuu peräkkäisistä, pienten metsiköiden tai niitä laajempien metsäalueiden toisistaan erottamista tienvarren kylä- ja peltoaukeista, jotka muodostavat tiiviit kyläkeskukset Simonkylään ja Simoniemeen. Maatalous on pitkäaikaisen karja- ja niittytalouden leimaamaa, ja alueella on runsaasti perinteisiä laitumia ja hakamaita. Viljelyaukeilla näkymiä hallitsevat vanhat peräpohjalaistalot useita talousrakennuksia käsittävine pihapiireineen. Näkymiä elävöittävät komeat pihapuut ja puurivistöt, kala-aitat, lohivadot ja nahkiaismerrat.

Maankohoamisrannat sekä Simojoki suistosaaristoinen ja vanhoine uomineen sisältyvät maisemien erityispiirteisiin. Rannikon edustalla on hiekka- ja moreenisaaaria, jotka muodostavat luontaisen suojan ranta-alueille. Rannat ovat monin paikoin kuusimetsien peittämiä, mutta etenkin suistoalueilla rannat aukeavat laajoiksi ranta- ja tulvaniityiksi.

Alueella sijaitsee Simonkylän ja Simoniemen valtakunnallisesti merkittävät kulttuuriympäristöt (RKY 2009). Kylien läpi kulkee Pohjanmaan rantatie (RKY 2009), josta Simonkylän puoleinen osa on arvoitettu museotieksi. Simon kulttuuriympäristöohjelmaan on alueelta nimetty yhteensä 35 kulttuurihistoriallisesti arvokasta kokonaisuutta. Koska kylät ovat säästyneet toisen maailmansodan loppuvaiheiden tuhoilta, muodostaa rakennuskanta edelleenkin erityisen arvokkaan ja perinteikkään kokonaisuuden. Saaristossa on jäljellä sahateollisuuden historiallisia jäänteitä, ja muinaisjäännöksiä tunnetaan kivikaudelta lähtien. Länsi-Lapin maakuntakaavassa alue on kokonaisuudessaan merkitty kulttuuriympäristön ja maiseman vaalimisen kannalta tärkeäksi alueeksi.

Alueen maanomistus ja asutus

Alueen kokonaispinta-ala on 7821 hehtaaria, josta maa-aluetta on 3762 ha ja vesialuetta 4059 ha. Yksityiset maanomistajat omistavat maa-alueista 81 %. Lisäksi merkittäviä maanomistajia ovat Simonkylän maa- ja vesialueiden osakaskunta ja Simoniemen joko- ja osakaskunta, jotka omistavat yhteensä 11 % rantamaita. Seurakunta omistaa 5 %, kunta 1% ja Metsähallitus 0,5%. Asukkaita alueella on noin 650.

Aluetta koskevat suunnitelmat, selvitykset ja päätökset

Hoitosuunnitelmat

- Simon Wanhat kylät. Simoniemen ja Simonkylän maisemanhoitoalueen hoito- ja käyttösuunnitelma (Kokko & Peurasaari 2014, Suomen ympäristö 2/2014).
- Mutterikuistien kylät. Simon kulttuuriympäristöohjelma (Elo & Seppälä 2013).
- Simonkylän kyläkävelyraportti (Pääkkö 2012).
- Maatalousalueiden luonnon monimuotoisuuden ja kosteikkojen yleissuunnitelma, Simo (Peurasaari 2012).

Suojelukohteet

- Simoniemen kirkko ja tapuli ympäristöineen on suojeltu maakuntakaavassa.
- Alueelta tunnetaan useita kiinteitä muinaisjäännöksiä ja muita kulttuuriperinnöltään arvokkaita kohteita kuten kiviaitoja, sahojen jäännöksiä, rimalaitureita ja painolastipaikkoja.
- Alueella on luonnonsuojelulain 29§:n perusteella suojeltuja luontotyyppejä 25 hehtaaria, joista valtaosa on merenrantaniittyjä.
- 150 hehtaaria saarista kuuluu Perämeren saarten Natura 2000-alueelle.
- Alueelle ulottuu Simojoen Natura 2000 -alueesta noin kolmen kilometrin matka alajuoksulta Perämerelle.
- Metsänomistajien vapaaehtoisin suojelutoimin perusteltuja Metso-suojelualueita on alueella 105 hehtaaria.
- Suunnittelualueen saarista 673 hehtaaria kuuluu Suomen tärkeisiin lintu-alueisiin (FINIBA).

Luonto- ja rakennusinventoinnit

- Rakennusperintökohteiden hoitotarpeiden kartoitusta on tehty Simonkylässä ja Simoniemessä vuonna 2014 (Korkeasalo Oy 2014).
- Alueen rakennuskantaa on vuosina 2006–2007 inventoitu Lapin kulttuuriympäristöt tutuksi -hankkeen yhteydessä.
- Yleiskaavoitukseen liittyen Simonkylän ja Simoniemen kulttuuriympäristöselvitysten yhteydessä inventoitiin pääosa alueen rakennusperintökohteista (Ympäristötaito Oy 2002).
- Simon kunta on toteuttanut vuosina 2012–2013 Maankohoumapuistohankkeen, jossa maankohouamista ja sen vaikutusta alueen maankäyttöön on selvitetty laserkeilausmenetelmällä.
- Perinnebiotooppeja on inventoitu alueelta 320 hehtaaria vuonna 2011.
- Uhanalaista lajistoa ja luontotyyppejä on inventoitu useissa selvityksissä mm. kaavaprosessien yhteydessä.

Arvokkaat maisema-alueet sekä kulttuurihistoriallisesti merkittävät ympäristöt ja rakennukset

- Simojoen suun kulttuurimaisemat. Valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet. (Ympäristöministeriö 1993, valtioneuvoston periaatepäätös 1995; maisema-alueen päivitysinventointi tehty vuonna 2012).
- Simonkylän ja Simoniemen valtakunnallisesti merkittävät kulttuuriympäristöt (RKY 2009) sekä Pohjanmaan rantatie (RKY 2009), josta osa on arvotettu museotieksi.

Kaavoitustilanne

- Länsi-Lapin maakuntakaava 2014.
- Lapin meri- ja rannikkoalueen tuulivoima-maakuntakaava 2005.
- Simoniemi-Simonkylän yleiskaava 2003.
- Simojoen yleiskaava 2000.
- Merenrannikon yleiskaava 1998.

Simon maisemanhoitoalueen perustamisen tavoitteet

Simon maisemanhoitoalueen perustamisen tarkoituksena on luoda edellytykset alueen luonnon- ja kulttuurimaiseman kauneuden, historiallisten ominaispiirteiden ja näihin liittyvien arvojen säilyttämiseksi ja hoitamiseksi. Kylien elinvoimaisuus ja tiivis yhteisöllisyys luovat hyvät lähtökohdat rakennusperinnön säilyttämiselle ja perinnemaisemien hoidon jatkamiselle. Tavoitteena on innostaa maanomistajia ja asukkaita tulevinakin vuosina kulttuurimaisemien pitkäjänteiseen hoitoon. Alueen suojelun ja hoidon yksityiskohtaiset tavoitteet ilmenevät hoito- ja käyttösuunnitelmasta, joka on laadittu yhteistyössä kyläläisten kanssa (liite 2).

ASIAN VALMISTELU

Viralliset aloitteet Simon maisemanhoitoalueen perustamiseksi ovat tehneet Simon kyläyhdistys (26.6.2014) sekä Simoniemi-Viantie kylätoimikunta (25.6.2014). Simon

kunnanhallitus puolsi kyläyhdistysten aloitteita ja esitti Lapin ELY-keskukselle, että se laatii hakemuksen maisemanhoitoalueen perustamisesta (26.6.2014).

Lapin ELY-keskus lähetti ympäristöministeriölle hakemuksen Simon maisemanhoitoalueen perustamisesta (4.7.2014), ja samassa yhteydessä se järjesti kuulemiskierroksen alueen perustamisen edellytyksistä. Kannanottoja kertyi yhteensä 26 kpl, joissa maisemanhoitoalueen perustamiseen suhtauduttiin pääosin myönteisesti. Lapin ELY-keskus on toimittanut (4.9.2014) ympäristöministeriöön yhteenvedon kuulemisen yhteydessä annetuista lausunnoista ja kannanotoista.

Ympäristöministeriö lähetti 4.11.2014 hakemuksen, päätösluonnoksen sekä hoito- ja käyttösuunnitelman lausuntokierrokselle ministeriöille sekä muille valtakunnallisille viranomaisille ja järjestöille. Lausuntoja kertyi yhteensä 13 kpl, ja niissä maisemanhoitoalueen perustamiseen suhtauduttiin myönteisesti. Lisäksi valmistelussa on pidetty vielä erikseen yhteyttä maa- ja metsätalousministeriöön.

Alueen hoito- ja käyttösuunnitelman laatiminen sai alkunsa Simonkylän maa- ja kotitalousnaisten aloitteesta jo vuonna 2011. Hoito- ja käyttösuunnitelman laatimiseksi ja maisemanhoitoalueen perustamisen tueksi perustettiin syksyllä 2012 molemmille kylille kylätyöryhmät, joissa oli kyläläisten lisäksi edustajia kunnasta, osakaskunnista ja paikallisista yhdistyksistä. Alueen maanomistajille lähetettiin tiedote ja maanomistajakysely kirjeitse. Kyselyn tulokset käsiteltiin kylätyöryhmissä. Suunnittelun etenemisestä tiedotettiin kylätyöryhmissä, kylissä järjestetyissä yleisötilaisuuksissa, paikallismediassa, kyläkävelyjen yhteydessä ja molemmilla kylillä järjestetyillä rakennusperinnön hoidon neuvontapäivillä.

Hoito- ja käyttösuunnitelman luonnoksesta ja alueen perustamisesta pyydettiin lausunto maanomistajilta, aluehallinnon viranomaisilta, museovirastolta, Metsähallitukselta sekä muilta asianosaisilta huhtikuussa 2014. Suunnitelma oli nähtävillä kunnan ja Lapin ELY-keskuksen internet-sivuilla ja kunnan toimistolla. Nähtävillä olon jälkeen kunnan pyynnöstä järjestettiin Simonkylällä (22.5.2014) vielä epävirallinen kuulemis-tilaisuus, jonka yhteydessä keskusteltiin maisemanhoitoalueen perustamisprosessista.

Simonkylään ja Simoniemeen perustettiin 14.11.2014 yhteinen maisemanhoitotoimikunta. Sen tehtävänä on edistää Simonkylän ja Simoniemen maisema-arvojen säilymistä ja hyödyntämistä hoito- ja käyttösuunnitelman mukaisesti ja maisemanhoitoalueen perustamis päätöksessä esitettyjen periaatteiden mukaisesti.

YMPÄRISTÖMINISTERIÖN PÄÄTÖS

Ympäristöministeriö perustaa Simon kuntaan **Simon maisemanhoitoalueen** luonnonsuojelulain (1096/1996) 32 §:n mukaisena valtakunnallisesti merkittävänä maisema-alueena. Alueen rajat ilmenevät tämän päätöksen liitteenä olevasta kartasta.

Päätöksen perustelut

Simon maisemanhoitoalueen kulttuurimaisemat ovat edustavia Perämeren rannikon perinteisiä ja vauraita elinkeinomaisemia, jotka ovat luonteenomaisia Pohjois-Pohjanmaan maisemamaakunnan jokiseudun ja rannikon maisematyypille.

Alueen maisemat ovat historiallisesti kerroksellisia, ja niiden arvotekijät koostuvat avoimien ja monimuotoisten viljelymaisemien ohella lukuisista perinnebiotoopeista, rantaniityistä, vanhoista rakennuksista ja tielinjoista, kalastus- ja uittohistoriasta sekä kylien sosiaalisesta ja taloudellisesta kehityksestä kertovasta asutusrakenteesta ja rakennuskannasta. Maisemaa leimaa lisäksi maankohoaminen, joka muuttaa rantaviivaa ja synnyttää jatkuvasti erilaisia luontotyyppisiä.

Simon maisemanhoitoalue täyttää luonnonsuojelulain 32–33 §:n asettamat vaatimukset valtakunnallisesti merkittävän maisema-alueen perustamiselle. Sen luonnon- ja kulttuurimaiseman kauneusarvoihin, historiallisiin ominaispiirteisiin ja muihin erityisarvoihin sisältyvät olennaiset piirteet on määritelty tiivistetysti edellisessä kappaleessa sekä esitelty yksityiskohtaisemmin luvussa *Alueen kuvaus ja maisema-arvot*.

Suosituks

Simon maisemanhoitoalueella sijaitsevien kiinteistöjen maankäyttö suunnitellaan ja toteutetaan niin, että alueen olennaiset piirteet eivät merkittävästi heikenny.

Maisemanhoitoalueen olennaisten piirteiden säilyttämiseksi ja vahvistamiseksi suositellaan seuraavia toimenpiteitä:

- Alueella noudatetaan sille laadittua hoito- ja käyttösuunnitelmaa, jota tarpeen mukaan päivitetään.
- Vanha peräpohjalaista rakennustyyppiä edustava rakennuskanta säilytetään. Kunnostuksessa otetaan huomioon rakennusten kulttuurihistoriallinen arvo sekä ominaispiirteiden säilyttäminen. Rakennusten kunnostuksessa käytetään niiden rakennusajankohdalle tyypillisiä menetelmiä ja materiaaleja.
- Rakentamista ohjataan voimassa olevien yleiskaavojen, rakentamisohjeen, kunnan rakennusjärjestyksen ja maankäyttö- ja rakennuslain mukaisesti. Uudet rakennukset ja asuinalueet sovitetaan kyläkuvaan säilyttäen vanhan rakennuskannan ja kulttuuriympäristön arvot. Uudisrakennusten arkkitehtuuri, tyyli, mittakaava ja materiaalit sekä pihaympäristö sovitaan olemassa olevaan rakennettuun ympäristöön.
- Alueen maisema-arvojen vaalimisen tavoitteet otetaan huomioon kunnan rakennusjärjestyksestä uusittaessa.
- Pellot pidetään avoimina ja hoidettuina viljelemällä tai muilla soveliailla tavoilla.
- Vanhoja laidun- ja niittyalueita ja kosteikkoja kunnostetaan ja hoidetaan perinteisin menetelmin, laiduntamalla ja niittämällä.
- Metsätalouskäytössä olevilla alueilla pyritään suositusten ja ohjeiden avulla eri käyttömuodot ja tavoitteet yhteen sovittaviin ratkaisuihin.
- Uusien teiden suunnittelussa ja rakentamisessa vältetään voimakkaita, maiseman piirteitä muuttavia linjauksia ja maisemallisten kokonaisuuksien rikkomista.
- Suurten voimajohtojen, mastojen tai muiden maisemakuvaa voimakkaasti muuttavien rakennelmien rakentamista vältetään.
- Maisemanhoitoalueen olennaisten piirteiden hoidossa ja kunnostuksessa pyritään hyödyntämään käytettävissä olevia eri rahoituslähteitä.

PÄÄTÖKSEN VAIKUTUS KAAVOITUKSEEN

Simon maisemanhoitoalueen perustamispäätös on ohjeena alueelle maakuntakaavaa laadittaessa.

PÄÄTÖKSEN MAKSUTTOMUUS

Valtakunnallisesti merkittävän maisema-alueen perustamispäätös on maksuton.

SOVELLETUT OIKEUSOHJEET

Luonnonsuojelulaki (1096/1996) 32, 33, 34, 61 ja 70 §

Luonnonsuojeluasetus (160/1997) 13, 14 ja 15 §

Maankäyttö- ja rakennuslaki (132/1999) 28 §

Hallintolaki (434/2003) 34 §

PÄÄTÖKSEN VOIMAANTULO

Tämä päätös tulee voimaan sen saatua lainvoiman.

MUUTOKSENHAKU

Tähän päätökseen saa hakea muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Valitus voidaan tehdä sillä perusteella, että päätös on lainvastainen. Valitusosoitus on liitteenä 3.

Maatalous- ja ympäristöministeri

Kimmo Tiilikainen

Ympäristöneuvos

Tapio Heikkilä

LIITTEET

1. Maisemanhoitoalueen kartta
2. Käyttö- ja hoitosuunnitelma
(Internetsivulla: <https://helda.helsinki.fi/handle/10138/136419>)
3. Valitusosoitus

PÄÄTÖS

Simon kunta
Simonkylän kyläyhdistys ry
Simoniemi-Viantie kylätoimikunta ry

TIEDOKSI

Oikeusministeriö
Sisäasiainministeriö
Valtiovarainministeriö
Opetusministeriö
Maa- ja metsätalousministeriö
Liikenne- ja viestintäministeriö
Työ- ja elinkeinoministeriö
Sosiaali- ja terveysministeriö
Rajavartiolaitos
Museovirasto
Metsähallitus
Suomen ympäristökeskus
Liikennevirasto
Lapin ELY-keskus
Lapin liitto
Suomen Metsäkeskus
Metsäkeskus Lappi
Tornionlaakson maakuntamuseo
Suomen Kotiseutuliitto
Suomen luonnonsuojeluliitto ry
Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto ry
Metsänhoitoyhdistys Länsi-Pohja
MTK-Lappi
MTK-Simo
Paliskuntain yhdistys
Isosydänmaan paliskunta
ProAgria
Maa- ja kotitalousnaisten keskus
Suomen arkkitehtiliitto ry
Suomen maisema-arkkitehtiliitto ry
Viherympäristöliitto ry
Kemi-Tornion lintuharrastajat Xenus ry
Lapin luonnonsuojelupiiri
Lapin läänin rakennusperinne ry
Peräpohjolan kehitys ry
Simon Kulttuurikylien yhdistys ry
Simoniemen kyläyhdistys ry.
Simonkylän Maa- ja Kotitalousseura
Simonkylän maa- ja vesialueiden osakaskunta
Simoniemen jako- ja osakaskunta
Simonkylän metsästysseura
Simoniemen Metsästäjät ry